

JURNAL
ПENTPȣ PESПÎNDIPEA ШTIIПЦЕЛОР NATȣPAЛE ШI ESAKTE,
în toate класеле.

Pediџeatȣ

de

Пpofesop Doktop Iȣлiȣ Бapam.

№ 17. (Anȣл intiiȣ) Бȣkȣpeшtĭ. Maiȣ 1-iȣ 1856.

SOMNȣЛȣ.

Aptikoлȣлȣ II.

Somnȣлȣ este ȣnȣ asiлȣ dȣлче пentpȣ toate гpiжеле шi пeкazȣpiле, ziче *Cicero*. Întp'adeвъpȣ, toate пasiȣniле капĭ tȣpmentъ inima omȣлȣĭ toatъ zioa, noantea sîntȣ ȣitatate кȣ totȣлȣ. Коппȣлȣ ostenitȣ npin лȣкpapea de zioa, se odixneшte; mȣшкiĭ sъĭ sлъвiџĭ npin feлȣpimĭ de miшкъpĭ, npin peпaȣsȣ кîшtiгȣ пȣtepea aktivitъџiлopȣ лopȣ din noȣ, шi dimineaџa, dȣпе ȣnȣ somnȣ dȣлче, omȣлȣ se sкoaлъ adeвъpatȣ peџenepatȣ, пȣtemȣ ziче întinepitȣ.

Sîntȣ ȣniĭ пoпȣлĭ seлвatiчĭ капĭ кpedȣ къ în somnȣ sȣfлetȣлȣ omȣлȣĭ îшĭ пъpъseшte коппȣлȣ sъȣ шi кълъtopeшte sinгȣpȣ în џъpĭ stpeine, tpъind atȣnчĭ o viaџъ пaptiкȣлapъ: пpimвлîndȣ-se înкoaче шi înкoлo, пe кîndȣ коппȣлȣ zaче кa o пeatpъ nemiшкatȣ în пatȣ. Aчeastъ tpadiџiȣne пoпȣлapъ înfъџiшeazъ întp'ȣn modȣ пoetiкȣ aчeea че se întîmплъ în peaлitate кînd dopmimȣ. Oape nȣ vedemȣ atȣnчĭ къ пe afлъmȣ eшiџĭ din sfepa noastpъ пaptiкȣлapъ în кape esistъmȣ? Oape nȣ пe afлъmȣ atȣnчĭ în џъpĭ noȣĭ, fantastiче ȣnde ni se пpezintъ кîte o datъ imaџine noȣe, кîte o datъ fpȣ-

moase, altъ-datъ вizape шi kape de mȣlte-opĭ n'aȣ nĭчĭ ȣnȣ рапортȣ kȣ nosiцiȣnea noastpъ natȣpalъ шi pealъ kape okȣnъmȣ kîndȣ sîntemȣ deштепцĭ?

Ȣnȣ лipskanȣ se kȣлkъ întp'o *mahala* de Бȣkȣpeштĭ шi viseazъ kъ este în Лipska, se npimвлъ пе алееле fpȣmoase de аколо, face fелȣpimĭ de tpansakцiȣnĭ komepчiale, веde miĭ de oamenĭ de fелȣpimĭ de naцiȣnĭ ш. ч. л. Че difepinцъ mape *este întpe nosiцiȣnea sa natȣpaлъ în mizлокȣлȣ Бȣ*kȣpeштȣлȣĭ шi întpe nosiцiȣnea sa imaцinapъ kîndȣ viseazъ akȣmȣ kъ e în Лipska? —

Пе kîndȣ naцiȣnĭ selвatiче aȣ astȣ-felȣ de ideĭ noetiче despre somnȣ, вedemȣ din kontpъ naцiȣniле antiче kȣltivate maĭ kȣ ideĭ nȣцinȣ noetiче шi maĭ nȣцinȣ adeвъpate. *Cicero* шi *Lucretius* zikȣ kъ nĭчĭ ȣnȣ лȣkpȣ nȣ seamъnъ atîtȣ kȣ moaptea ka somnȣлȣ. *Ovid* nȣmeшte somnȣлȣ: imaцinea moapцiĭ peчĭ, шi kiapȣ ȣnȣлȣ din noeцiĭ modepnĭ ziчe: moaptea este ȣnȣ somnȣ лȣнгȣ, somnȣлȣ este o moapte skȣptъ.

Апоĭ, nȣ este aiчĭ o kontpadikцiȣne mape d'a nȣmi ne adopmitȣлȣ moptȣ, пе kîndȣ елȣ tpъeште atȣnчĭ o viaцъ noȣъ, вogatъ în akцiȣnĭ imaцinape шi maĭ întinse de kîtȣ aчелеa але viецеĭ saле peaле, kîndȣ atȣnчĭ totȣ domenȣлȣ nosiвiлiтъцiĭ *este deskisȣ înaintea snipitȣлȣĭ sъȣ kълъtopȣ* întpe aчeastъ лȣme imaцinapъ nлinъ de kpeaцiȣnĭ fantastiче, вizape dap kîte o datъ fpȣmoase, admipaвiле шi înkîntъtoape? Чine noate tъгъdȣi kъ o noapte netpekȣtъ în visȣpĭ nлъkȣte, nȣ fopmeazъ o napte fepiчitъ a viецеĭ noastpe? Чine nȣ simte stapea tepiвiлъ a aчestȣĭ kpiminaлȣ omopîtopȣ de oamenĭ kape, de шi zioa se вȣkȣpъ de aвepea kape a жefȣitȣ din viktima sa, dap noaptea aвia asasinȣлȣ a adopmitȣ, i se înfъцiшeazъ imaцina viktimeĭ saле, sînцepoasъ, ameпinцъtoape kȣ ȣitъtȣpa sa tepiвiлъ kape apȣnkъ snaĭma, înkpemenipea шi disnepapea în inima kpiminaлȣлȣĭ adopmitȣ шi елȣ skȣлîndȣ-se nлinȣ kȣ sȣdoape peчe de aгonie шi de osteneaлъ moptaлъ!

Dap opĭ-kȣm, stapea de somnȣ nȣ este o stape neгativъ, o лipsipe de viaцъ kape apȣ nȣtea sъ *semene kȣ moaptea*, чĭ este o stape nositivъ de akцiȣnĭ nositive însъ d'o natȣpъ naptikȣлapъ, ȣpmîndȣ лȣkpъpiле лopȣ алtȣ-felĭȣ de kîtȣ în stapea de deштentape.

Aшa dap Somnȣлȣ n'ape nĭчĭ ȣnȣ лȣkpȣ komȣnȣ kȣ moaptea, de шi adopmitȣлȣ zaчe fъpъ miшkape шi fъpъ алte manifestaцiȣnĭ de viеацъ. Kъчĭ atȣnчĭ toatъ viaцa sa este konчentpatъ în intepiopȣлȣ sъȣ; toate fopцеле vitaле kapĭ mizлочeskȣ nȣtpipea шi kpeшtepea sa, îшĭ ȣpmeazъ fȣnkцiȣniле лopȣ, вa înkъ kȣ o nȣtepe maĭ mape шi maĭ enepцikъ de kîtȣ în stape de deштentape, apoĭ шi stapea чea maĭ елеvatъ a fȣnkцiȣniлopȣ viецiĭ omeneштĭ adekъ лȣkpъpiле snipitȣлȣĭ sъȣ, ȣpmeazъ akцiȣniле лopȣ în *somnȣ* întp'ȣnȣ гpadȣ foapte mape, npekȣmȣ amȣ zisȣ maĭ sȣsȣ.

Întp'adeвъpȣ este ȣnȣ oвiчeiȣ fpȣmosȣ d'a înfъцiшa пе mopminte пе цеniȣлȣ mopцiĭ ka пе ȣnȣ kopiлȣ adopmitȣ, saȣ d'a skpie пе statȣeле *mopmîntaле* „aiчĭ doapme, saȣ aiчĭ penaȣzъ kȣtape.“ Kъчĭ aчeastъ espresiȣne kȣpinde neпtpȣ чeĭ pemaшĭ viĭ, snepanцa peveдepeĭ. Чine doapme se deшteaptъ пе ȣpmъ; dȣпe somnȣлȣ nopцiĭ vine aȣpopa dimineцiĭ; astȣ-feliȣ espimъ aчeste inskpinцiȣnĭ mopmîntaле, idea sȣвлimъ шi adeвъpatъ a *nemȣpipeĭ sȣfletȣлȣĭ nostpȣ*; шi kîndȣ tpeчemȣ пе лîngъ mopmîntȣлȣ ȣneĭ fiinцe iȣвite шi vedemȣ skpise aчeste kȣvinte „aiчĭ doapme“ ȣnȣ вaлsamȣ de konsoлaцiȣne se vapsъ în inima noastpъ, atȣnчĭ imaцinaцiȣnea noastpъ ne înfъцiшeazъ *ȣnȣ viitopȣ în kape шi noĭ vomȣ dopmi* aчestȣ somnȣ, în kape шi noĭ vomȣ penaȣza de osteneлeле, nekazȣpiле шi гpiжiле amape. Inskpinцiȣniле mopmîntaле aле aчestopȣ fiinцe skȣmne sînt npevestitoape kъ va veni шi ȣnȣ алtȣ viitopȣ, atȣnчĭ dopmitopiĭ de akȣmȣ se vopȣ deштenta; atȣnчĭ noaptea înгpozitoape a mopmîntȣлȣĭ se va pisini înaintea ȣneĭ aȣpope napadisiче dintp'o алtъ лȣme, atȣnчĭ ne vomȣ deштenta шi noĭ, ne vomȣ peveдea шi nȣ ne vomȣ maĭ senapa nĭчĭ o datъ. — Sчentikȣлȣ pîde de aчeasta, pîde шi nȣ kpede; sъ'ĭ лъsъmȣ nekpedȣлitatea шi mokepiea sa; nȣ e maĭ fepiчitȣ kȣ sчentiчismȣлȣ sъȣ de kîtȣ noĭ kȣ kpedinцa noastpъ; apoĭ dakъ sчentiчismȣлȣ ne dъ desnepape шi kpedinцa konsoлaцiȣne шi fepiчipe, oape noate sъ maĭ fiъ înkъ vp'o îndoiaлъ ka чe dpȣmȣ sъ aлeцemȣ?

Aлцĭ nsixoлoцĭ modepnĭ aȣ komnapatȣ somnȣлȣ kȣ nosiцiȣnea emвpionapъ a omȣлȣĭ, adekъ kîndȣ este emвpionȣ шi se afлъ în mitpъ. Eĭ aȣ zisȣ, npekȣmȣ în nosiцiȣnea saȣ enoka emвpio-

паръ, омȣлȣ̆ se înтъреште ши креште în mitръ, dар n'аре нічĭ о ȣртъ de simціре ши нȣ е омȣ̆, аша ши în somnȣ̆; însъ ши ачеаstъ компарацiȣне нȣ е жȣstъ, кънчĭ ембріонȣлȣ̆ нȣ віseазъ, fiindȣ̆ къ креерії лȣĭ sîntȣ̆ гоĭ de орĭ-че idee; кънчĭ n'аȣ̆ пріїmitȣ̆ пînъ акȣмȣ̆ нічĭ о impresiȣне: sfера акtiвітъцiĭ сале sȣфлеteaskъ este înкъ нȣлъ. Органеле сале нȣ sîntȣ̆ în stаре а пріїmi оаре-каре simцiчiȣне; întр'ȣнȣ̆ кȣвîntȣ̆, ембріонȣлȣ̆ este о плантъ каре креште, dар нȣ simte. Че dіферінцъ dар este întре ембріонȣ̆ ши омȣлȣ̆ adормitȣ̆ каре tръеште în somnȣ̆ о віацъ богатъ în імаціна-цiȣнĭ ши simціре?

Аша dар somнȣлȣ̆ нȣ е вр'о stаре каре съ se asemene кȣ моартеа, de ши поецiĭ аȣ̆ репреsentatȣ̆ somнȣлȣ̆ ши моартеа пар' къ арȣ̆ fi фраціĭ цеменĭ; нічĭ вр'о посіцiȣне ембріонаръ нȣ е somнȣлȣ̆. Омȣлȣ̆ adормitȣ̆ нȣ dевiне копілȣ̆ din mitръ, нічĭ ȣнȣ̆ semimортȣ̆, чi somнȣлȣ̆ este din контръ о посiцiȣне реакцiонаръ în каре лȣкръріле фȣнкцiȣнiлорȣ̆ органiче а вieцiĭ предомінъ, пе кîndȣ̆ esitsenца sȣперіоаръ se репаȣсъ, adекъ нȣtріреа ши крештереа корпȣлȣĭ, каре аȣ̆ fostȣ̆ негліжate ши женate ziоа прін окȣпацiȣнiле inteліціnцеĭ, але spiritȣлȣĭ ши прin мішкъріле ostenitoаре але корпȣлȣĭ, кîштігъ акȣмȣ̆ о domnie маĭ маре ши о форцъ маĭ енерцікъ прin репаȣсȣлȣ̆ корпоралȣ̆, апоĭ atȣnчĭ органеле simцitoаре нелȣкрîndȣ̆, fiindȣ̆ къ sȣфлеtȣлȣ̆ nostрȣ este isoлatȣ̆ de лȣмеа esterioаръ, не пріїmindȣ̆ de ла dînsa нічĭ о impresiȣне, de ачееа inteліценца (каре este резȣлtatȣлȣ̆ fiнaлȣ̆ алȣ̆ impresiȣнiлорȣ̆ simцȣале) репаȣсъ ши еа ши în локȣлȣ̆ еĭ імацінацiȣнеа noastръ лȣкреазъ маĭ партiкȣларȣ̆; еа гъсеште atȣnчĭ ȣнȣ̆ кîмпȣ̆ ліберȣ̆ pentрȣ креацiȣнiле еĭ імаціnаре, atȣnчĭ віаца noastръ реалъ se skimбъ întр'о віацъ імаціnаръ; омȣлȣ̆ а învеtatȣ̆ а fi pentрȣ ачеstȣ̆ timпȣ̆ (кîndȣ̆ doарме) domniторȣлȣ̆ пъмîntȣлȣĭ, ши în локȣ-ĭ а dевеnitȣ̆ Рецеле ȣнеĭ лȣmĭ каре se афлъ întр'însȣлȣ̆ ши каре este маĭ infinitъ de кîtȣ̆ domniea sa пъмîntеaskъ.

Англезȣлȣ̆ *Shakespeare*, de ши а fostȣ̆ нȣмаĭ поеtȣ̆ ши нȣ natȣралistȣ̆, totȣ̆ а авȣtȣ̆ însъ о idee маĭ жȣstъ de somнȣ̆ de кîtȣ̆ ачеĭ карĭ 'л-аȣ̆ компаратȣ̆ кȣ моартеа saȣ̆ кȣ stареа ембріонаръ. Shakspeare zіче: „Somнȣлȣ̆ este бȣката чеа маĭ dȣлче ла masa вieцiĭ.“ — Маĭ adевъратȣ̆ ши маĭ фрȣмоsȣ̆ н'арȣ̆ пȣtea nimenĭ еsпріma че este somнȣлȣ̆ омȣлȣĭ. Somнȣлȣ̆ не este întр'adевърĭ mîнкареа ши бъȣtȣра креерілорȣ̆ nostрі; somнȣлȣ̆ din toate zілеле este аша de tребȣinчiosȣ̆ прекȣmȣ̆ este ши пîінеа ши апа tребȣinчioase stomaкȣлȣĭ nostрȣ în toate zілеле, saȣ̆ прекȣmȣ̆ аерȣлȣ̆ е tребȣinчiosȣ̆ плȣmînілорȣ̆ nostрі în totȣ̆ minȣtȣлȣ̆. Somнȣлȣ̆ este нȣ нȣмаĭ нȣtрimentȣлȣ̆ челȣ̆ маĭ dȣлче, ба înкъ ачела каре нȣ пермite нічĭ ȣнȣ̆ авȣsȣ̆. Ȣнȣ̆ гȣрmandȣ̆ поаte съ абȣzeze de tребȣinцеле solide але stomaкȣлȣĭ съȣ̆; ȣнȣ̆ бецiвȣ̆ абȣzeaзъ de tребȣinцеле flȣide але stomaкȣлȣĭ, пе кîndȣ̆ кȣ somнȣлȣ̆ нȣ поаte nimінĭ съ fакъ нічĭ ȣнȣ̆ абȣzȣ̆. Dакъ amȣ̆ dормitȣ̆ кîtȣ̆ amȣ̆ авȣtȣ̆ de tребȣinцъ, atȣnчĭ somнȣлȣ̆ нȣмаĭ bine, de ши m'am нȣsȣ̆ în patȣ̆, кънчĭ нȣ поаte nimінĭ съ'шĭ sіleаskъ somнȣлȣ̆ съȣ̆ ка съ віе, прекȣmȣ̆ нȣtemȣ̆ съ sілimȣ̆ пе stomaкȣлȣ̆ nostрȣ ка съ пріїmeaskъ бȣkate de приsosȣ̆!

Кîtȣ̆ de dȣлче este pentрȣ noĭ somнȣлȣ̆ ȣрmatȣ̆ în timпȣлȣ̆ съȣ̆ natȣралȣ̆ ши кȣ мъсȣра sa natȣралъ! Seара кîndȣ̆ soареле лȣчitорȣ̆ каре есȣitъ miĭ de лȣкрърĭ пе пъмîntȣ̆, se dȣче, аtȣnчĭ пъмîntȣлȣ̆ ши елȣ̆ se odixneште пар' къ ши елȣ̆ doарме de osteнелеле сале жȣрнaліере. Dар împреȣнъ кȣ somнȣлȣ̆ пъмîntȣлȣĭ soseште ши somнȣлȣ̆ маĭ а tȣtȣлорȣ̆ fiinцелорȣ̆ (органiче), черȣлȣ̆ seninȣ̆ semъnatȣ̆ кȣ stele лȣчitоаре, se ȣitъ atȣnчĭ жоsȣ̆ ла noĭ кȣ о блîndеце înкîntъtоаре пар' къ арȣ̆ fi ȣна din імаціnіле віsȣрілорȣ̆ noastре, atȣnцĭ simцimȣ̆ dорінца d'а dормi; пе кȣлкъmȣ̆, dар рарȣ̆ adормimȣ̆ îndatъ, чi маĭ înainte рекапitȣлъmȣ̆ în spіritȣлȣ̆ nostрȣ evenimentеле zілеĭ. Ка ȣнȣ̆ ценералȣ̆ кȣ soлdaцiĭ съĭ, аша ши spіritȣлȣ̆ nostрȣ fаче о ревіstъ кȣ ideiле сале каре i а servitȣ̆ în ziоа трекȣtъ. Însъ toate ачеste ideĭ se пресintъ акȣmȣ̆ кȣ ȣнȣ̆ кіпȣ̆ маĭ dȣлче ши маĭ фрȣmоsȣ̆ de кîtȣ̆ în minȣtȣлȣ̆ кончепцiȣнеĭ лорȣ̆, пар' къ sîntȣ̆ ніште figȣрĭ zȣгръвite пе о кадръ denъртatъ de noĭ, ши întокmаĭ прекȣmȣ̆ ла ȣнȣ̆ къльtорȣ̆ somnoposȣ̆ (semi-adормitȣ̆) каре къльtореште noаптеа, toate обіектеле каре i se înфъцiшеазъ înainte пріїmeskȣ̆ ніште форме fantastiче; арборiĭ i se парȣ̆ къ sîntȣ̆ oamenĭ цігантічĭ, ши нȣорii mічĭ пе марцінеа орizontȣлȣĭ, елȣ̆ iĭ iеа dreптȣ̆ ȣнȣ̆ Очеанȣ̆ nemърцinitȣ̆; аша în inima омȣлȣĭ somnoposȣ̆, пînъ н'а adормitȣ̆,

toate ideiле zileĭ 'pekȣte npiimindȣ̆ niште fopme fantastiчe, maskate ши tokmaĭ ka ла ȣnȣ̆ бал maskatȣ̆ ілȣ̆ атъцeskȣ̆, ілȣ̆ înkîntъ ши ілȣ̆ adoapme, în kîtȣ̆ елȣ̆ însȣ-шĭ нȣ штie къ a dopmitȣ̆. De ачеea este o împрежȣраре кȣpioasъ къ нічĭ ȣнȣ̆ omȣ̆ нȣ штie minȣtȣлȣ̆ kîndȣ̆ a adopmitȣ̆, къчĭ atenцiȣnea лȣĭ în ачestȣ̆ minȣtȣ̆ e аша de deбілъ ши de înвълȣitъ, în kîtȣ̆ елȣ̆ însȣ-шĭ нȣ штie че se ȣpmeazъ кȣ dînsȣлȣ̆. Пе kîndȣ̆ se ȣpmeazъ aчeastъ sчenъ, în minȣtȣлȣ̆ adopmipeĭ, пе kîndȣ̆ *domniea atenцiȣneĭ snipitȣлȣĭ nostpȣ s'a slъбitȣ̆*, oape-kape konfȣsiȣne se faче în ideiле noastpe, ideĭ stpeine se stpikoapъ în ideiле de astъzĭ, se комбінъ кȣ dînseле npodȣкîndȣ̆ niште комбінацiȣnĭ бizape, snipitȣлȣ̆ nostpȣ ле веde fopmîndȣse, dap нȣ e în stape a împedeка fopmaцiȣnea лорȣ̆, къчĭ a nepdȣtȣ̆ în aчestȣ̆ minȣtȣ̆ domniea asȣnpa sfepiĭ inteлiцinцeĭ, din kontpъ елȣ̆ npiimeште aчeste *комбінацiȣnĭ din mîna imaцinaцiȣneĭ* ka niште лȣкрȣрĭ esistinte ши peaле, ши kîndȣ̆ a adopmitȣ̆ кȣ totȣлȣ̆, atȣnчĭ totȣ̆ pemъne împpesionatȣ̆ de веdepea aчestopȣ̆ комбінацiȣnĭ ши i se înfъцiшeazъ atȣnчĭ *ka вiȣspĭ*. Astȣ̆-feлiȣ̆ este opiцinea вiȣspiлорȣ̆ despe kape вomȣ̆ вopбі алтъ-datъ.

Amȣ̆ zisȣ̆ къ în panoptȣлȣ̆ fȣnкцiȣniлорȣ̆ opганіче (de нȣtpipe ши de кpeштepe) somnȣлȣ̆ нȣ npodȣче нічĭ o întpepȣnцiȣne în вiaцa noastpъ. Nȣmaĭ fiindȣ̆ къ kopnȣлȣ̆ nostpȣ нȣ se miшкъ de aчeea чipкȣлaцiȣnea sînцeлȣĭ e maĭ înчetȣ̆, ши npin ȣpmape пȣтъpȣлȣ̆ pesȣfлъpiлорȣ̆ se împȣцineazъ. (ȣнȣ̆ omȣ̆ adȣлtȣ̆ faче 20 de pesnipaцiȣnĭ întp'ȣнȣ̆ minȣtȣ̆ kîndȣ̆ e deштentȣ̆ ши 15 kîndȣ̆ e adopmitȣ̆). O konseкȣinцъ a aчestia este къ ши кълдȣpa omȣлȣĭ se împȣцineazъ, (къчĭ кȣ kîtȣ̆ ȣнȣ̆ *omȣ̆ pesnipъ maĭ iȣte*, кȣ atîtȣ̆ kopnȣлȣ̆ лȣĭ desвoлтъ кълдȣpa maĭ mape); asta este ши кaȣsa de че kîndȣ̆ dopmimȣ̆ aвemȣ̆ tpeбȣinцъ de чe-вa кȣ kape не akonepimȣ̆: ȣнȣ̆ omȣ̆ dopmindȣ̆ fъpъ akonepiшȣ̆, simte ръчeaлa maĭ mȣлtȣ̆ de kîtȣ̆ kîndȣ̆ apȣ̆ fi шezîndȣ̆ neadopmitȣ̆ totȣ̆ în aчeste вestminte.

Ла opганeлe simцȣpiлорȣ̆ нȣ se oбsepвeazъ ла adopmitȣ̆ нічĭ o skimбape вiziбiлъ; нȣmaĭ ла okĭ веdemȣ̆ къ s'aȣ̆ înkisȣ̆ ши kîndȣ̆ pidiкъmȣ̆ nлeoneлe ȣнȣĭ omȣ̆ adopmitȣ̆, atȣnчĭ веdemȣ̆ къ se petpaгȣ̆ în dъpъtȣ̆ кътpe kanȣ̆. Kîndȣ̆ fiindȣ̆ deштentȣ̆ înkidemȣ̆ okiĭ, de ши нȣ веdemȣ̆ oбieкte dap totȣ̆ веdemȣ̆ nлeone, adeкъ aвemȣ̆ o simцipe вaгъ къ ȣнȣ̆ kopnȣ̆ oбskȣpȣ̆ se afлъ înaintea okiлорȣ̆ nostpi ши astȣ̆ kopnȣ̆ oбskȣpȣ̆ sîntȣ̆ nлeoneлe; dap пȣindȣne кътpe soape simцimȣ̆ o лȣчipe ka d'o лȣminъ poшiъ; asta este simцȣлȣ̆ лȣmineĭ kape пътpȣnde kiapȣ̆ nлeoneлe; dap în somnȣ̆ *kîndȣ̆ цinemȣ̆* okiĭ înkiшĭ n'aвemȣ̆ нічĭ o ȣpmъ de simцipe a лȣmineĭ nînъ kîndȣ̆ o лȣminъ foapte mape ши intensiвъ se înfъцiшeazъ înaintea noastpъ, atȣnчĭ не deшteaнtъ din somnȣ̆ ши tokmaĭ atȣnчĭ o веdemȣ̆.

Аȣzȣлȣ̆, гȣstȣлȣ̆ ши odoapea нȣ nepdȣ̆ în somnȣ̆ nimiкȣ̆ din пȣtepea лорȣ̆, dap fiindȣ̆ къ atenцiȣnea doapme, de aчeea нȣ sîntȣ̆ în stape a tpansmite imnpesiȣniле лорȣ̆ nînъ ла кpeepĭ snpe a fopma dintpînseле simцiчiȣnĭ adeвъpate. Чineвa sъ se konвinгъ, къ нȣmaĭ slъбipea atenцiȣneĭ este кaȣza neлȣкpъpeĭ opганeлорȣ̆ *simцȣaле* ла odopmitȣ̆, sъ-шĭ adȣкъ aminte нȣmaĭ къ kiapȣ̆ de mȣлte-opĭ fiindȣ̆ deшtenцĭ ши кȣ okiĭ deskiшĭ, totȣ̆ нȣ веdemȣ̆ ȣнȣ̆ oбieкtȣ̆ kîndȣ̆ atenцiȣnea noastpъ este aбsopбitъ a se гîndi ла ȣнȣ̆ алтȣ̆ oбieкtȣ̆: ȣнȣ̆ *цeнepaлȣ̆ komandantȣ̆* пе kîmnȣлȣ̆ бътълieĭ aȣde гласȣлȣ̆ adiȣtantȣлȣĭ sъȣ̆ kape-ĭ snȣne че-вa ла ȣpekĭ, de ши sгomotȣлȣ̆ tȣnȣpiлорȣ̆ sȣбȣкnitoape împpeсiȣpȣлȣ̆ лȣĭ este mȣлtȣ̆ *maĭ tape* de kîtȣ̆ aчestȣ̆ гласȣ̆; anoĭ în atenцiȣnea лȣĭ fiindȣ̆ konчentpatъ пе вopбeле adiȣtantȣлȣĭ kapĭ sîntȣ̆ nentpȣ dînsȣлȣ̆ d'ȣн mape intepesȣ̆, de aчeea sȣбȣкnitȣpiле tȣnȣpiлорȣ̆ tpeкȣ̆ пе ла ȣpekia лȣĭ nesimцite nap' къ нічĭ к'apȣ̆ esista.

Eatъ ши kîte-вa fenomene naptiкȣлape kape ле гъsimȣ̆ ла opганȣлȣ̆ aȣditiвȣ̆ алȣ̆ omȣлȣĭ adopmitȣ̆:

Ȣнȣ̆ sгomotȣ̆ oбiчîнȣitȣ̆, kîtȣ̆ de tape sъ fiъ totȣ̆ нȣ не deшteaнtъ. Sгomotȣлȣ̆ mopiĭ нȣ deшteaнtъ пе mopapȣ̆, din kontpъ kîndȣ̆ moapa a stъtȣtȣ̆ ши npin ȣpmape sгomotȣлȣ̆ a înчetatȣ̆, tokmaĭ atȣnчĭ mopapȣлȣ̆ se deшteaнtъ; asemenea ши sгomotȣлȣ̆ tpъsȣpiлорȣ̆ kapĭ tpeкȣ̆ noaptea пе noдȣлȣ̆ de niatpъ ши stpiгъpiле paznічiлорȣ̆ de noaptea, нȣmaĭ deшteaнtъ пе omȣлȣ̆ kape s'a oбiчînȣitȣ̆ кȣ aчeste sгomote. Ȣniĭ oamenĭ kiapȣ̆ aȣ̆ tpeбȣinцъ de niште sгomote naptiкȣлape ka sъ adoapmъ. Kopiiĭ s. e. aȣ̆ tpeбȣinцъ de niште sȣnete monotone kape esȣ̆ dintp'ȣнȣ̆ kînteкȣ̆ monotonȣ̆ ka sъ adoapmъ, de aчeea doĭчeле kîntъ kopiiлорȣ̆ ka sъ adoapmъ, ши kîndȣ̆ doĭka a înчetatȣ̆ d'a kînta, kopiлȣлȣ̆ se skoaлъ.

Ȣniĭ oamenĭ nȣ notȣ̆ sъ doapmъ цinъ kîndȣ̆ алцiĭ nȣ ле snȣnȣ̆ niskaĭ–ва istopiĭ monotone saȣ̆ ле чiteskȣ̆ шi atȣnчĭ adopmȣ̆. Jean Paul челебpȣ шi snipitȣaлistȣ̆ aȣtopȣ̆ Цepmanȣ̆ a aвȣtȣ̆ aчestȣ̆ oбiчeiȣ̆, de aчeea a adȣnatȣ̆ feлȣpimĭ de кърцĭ monotone шi însinide. a fopmatȣ̆ dintp'înseлe o Бiблiotekъ пe кape a nȣmit'o *бiблiotekа somnifepъ* (пȣptъtoape de somnȣ̆).

Dap шi de mȣлte–opĭ sȣnete шi sгomote tapĭ nȣ ne deшteantъ. dap kîndȣ̆ ne кiamъ чine–ва atȣnчĭ пe nȣme, îndatъ ne deшteптъmȣ̆. къчĭ nȣmeлe nostpȣ e ȣnȣ̆ oбiektȣ̆ aшa de intepesantȣ̆ пentpȣ noĭ. în kîtȣ̆ aȣzindȣ'лȣ̆. îndatъ atenцiȣnea noastpъ adopmitъ se deшteantъ шi ne–amȣ̆ skȣлatȣ̆. Dap a fapъ de кemapea nȣmeлȣĭ nostpȣ sîntȣ̆ шi aлte гласȣpĭ шi sȣnete întpesante кape ne deшteantъ. S. e. maĭka ostenitъ dȣne onoante fъpъ somnȣ̆ петpeкȣtъ лîngъ natȣлȣ̆ копiлȣлȣĭ eĭ бoлnaбȣ̆. пerpeшitȣ̆ къ nȣ se ва skȣлa dȣne opĭ че гласȣ̆ sлaбȣ̆ че ва aȣzi, dap копiлȣлȣ̆ eĭ sъ skoaцъ гласȣлȣ̆ челȣ̆ maĭ sлaбȣ̆. îndatъ mȣma s'a deшteptatȣ̆. къчĭ кȣлkîndȣse, inima eĭ de шi a пepdȣtȣ̆ atenцiȣnea пentpȣ toatъ лȣmea dap n'a пepdȣtȣ̆ atenцiȣnea пentpȣ aчestȣ̆ гласȣ̆ iȣбitȣ̆, кape a deвenitȣ̆ aкȣmȣ̆ чentpȣлȣ̆ вieцeĭ шi esistinцaĭ saлe пpoпpie.

Eatъ шi ȣnȣ̆ aлtȣ̆ esemплȣ кȣpiosȣ̆ de кape fiъ–кape tpeбȣe sъ se кonвingъ: Ȣnȣ̆ omȣ̆ îшĭ пponȣne sepiosȣ̆ кȣлkîdȣse къ mîĭne лa 5 ope dimineaцa tpeбȣe sъ se skoaлe; aчestȣ̆ omȣ̆ лa toate челеaлte ope кape пendȣлȣлȣ̆ ле ва apъta пpin бъtae nȣ se ва skȣлa. dap îndatъ че пendȣлȣлȣ̆ a бъtȣtȣ̆ чinчĭ, omȣлȣ̆ se skoaлъ.

Eatъ къ atenцiȣnea noastpъ kîndȣ̆ dopmimȣ̆ nȣ e întpepȣntъ чi e nȣmaĭ пap' к' apȣ̆ fi inвeлitъ, eatъ dap ȣnȣ̆ apгȣmentȣ̆ destȣлȣ̆ de mape къ somnȣлȣ̆ nȣ e stape de moapte a simцȣpiлopȣ̆ noastpe шi a tȣtȣлopȣ̆ фaкȣлtъцiлopȣ̆ noastpe sȣпepioape.

Aшa dap кȣ dpentȣ̆ кȣвîntȣ̆ пȣtemȣ̆ ziче къ somnȣлȣ̆ e o вieaцъ пontȣpnъ, o вieaцъ aпapintъ dap nȣ neгaцiȣno simплъ a вieцeĭ ziȣpne.

Istopia natȣpaлъ a Бoȣлȣĭ.

Aptikoлȣлȣ̆ II.

Лa snецeлe animaлeлopȣ̆ пe кape omȣлȣ̆ a domesniчitȣ̆, шi aлe къpopa îmȣлцipea iĭ sîntȣ̆ d'o mape înaintape. femeлa e înкъ maĭ пeчesapiъ de kîtȣ̆ maskȣлȣлȣ̆. Aчeasta dap гъsimȣ̆ шi лa snецa бoȣлȣĭ. Вака este пentpȣ omȣ̆ ȣnȣ̆ isвopȣ̆ neînчetatȣ̆ de diвepse бeneфiче кape кpeskȣ̆ шi se penoeskȣ̆ în totȣ̆ minȣtȣлȣ̆. Каpnea вiцeлȣлȣĭ кape пpodȣче. este ȣnȣ̆ nȣtpimentȣ̆ sъnъtosȣ шi foapte плъкȣtȣ. Anoĭ лanteлe, ȣntȣлȣ̆. бpînza шi toate челе–aлte diвepse пpodȣkte кapĭ пpoвinȣ̆ dintp'însa, fopmeazъ în кasa цъpanȣлȣĭ o aбondinцъ aшa de mape. în kîtȣ̆ кȣ dpentȣ̆ кȣвîntȣ ziче пpoвepбȣлȣ̆: o вакъ în кasъ sinгȣpъ акоnepe жȣmъtatea кeлtȣeлiлopȣ̆ кasiĭ. Întp'adeвъpȣ̆ kîte familiĭ de цъpanĭ sъpmanĭ tpъeskȣ̆ nȣmaĭ din вenitȣлȣ̆ ȣneĭ вачĭ! пentpȣ aчeste familiĭ sъpmane лanteлe пpezintъ totȣ̆ бeneфiчiȣлȣ̆ че'лȣ̆ aȣ̆ din pernȣлȣ̆ animaлȣ̆, къчĭ кapnea maĭ niчĭ o datъ nȣ o mъnînкъ, de sъpъчie! Aчeste кȣaлitъцĭ пpeцioase aȣ̆ fъкȣtȣ̆ къ omȣлȣ̆ пpetȣtindenea aȣ̆ adȣsȣ̆ кȣ sine бoĭ шi вачĭ. Afapъ din desepteлe de nisinȣ̆ apzъtopȣ̆ în Afpiкa. natpia Къmiлeĭ шi a цepiлopȣ̆ fpiгȣpoase пoлape. natpia penȣлȣĭ. пpetȣtindenea цeпȣлȣ̆ бoȣ̆ a deвenitȣ̆ челȣ̆ maĭ пeчesapiȣ̆ animaлȣ̆ domestiкȣ̆ aлȣ̆ omȣлȣĭ.

În ȣneлe лoкȣpĭ întpeȣбinцeazъ вачĭ лa плȣгȣ̆ întoкmaĭ кa бoiĭ. Kîndȣ̆ este ȣnȣ̆ пъmîntȣ̆ moaлe шi лȣкpatȣ̆ maĭ înainte. atȣnчĭ aчeasta noate sъ se faкъ. însъ aчeasta nȣ e ȣnȣ̆ metodȣ̆ бȣnȣ̆. къчĭ кȣ kîtȣ̆ mȣnчeшte чine–ва maĭ mȣлtȣ̆ кȣ o вакъ, кȣ atita пepde ea maĭ mȣлtȣ̆ din лanteлe eĭ. De aчeea s'a apъtatȣ̆ цpintp'o statistiкъ кomпapatiвъ fъкȣtъ intpe Фpanцa шi Mapea–Бpitanie къ în Фpanцa вачiлe aбia daȣ̆ жȣmъtate лante din aчeea че daȣ̆ вачiлe Aнглeze. fiindȣ̆ къ în Фpanцa în ȣneлe лoкȣpĭ mȣnчeskȣ̆ кȣ вачĭ пe kîndȣ̆ în Aнглia niчĭ o datъ вака nȣ e înхъmatъ шi o цinȣ̆ nȣmaĭ пentpȣ лante.

Dap че este лanteлè? че este aчestȣ̆ fлȣidȣ̆ dȣлче пe кape natȣpa 'л a пȣsȣ̆ în sînȣлȣ̆ maĭ a tȣtȣлopȣ̆ animaлeлopȣ̆ кa sъ nȣtpeaskъ кȣ dînsȣлȣ̆ пȣiĭ лopȣ̆ aбia пъskȣцĭ?

Алtъ-datъ вотȣ ворбі maĭ mȣлtȣ despre dife-rite корпȣрĭ din каре пȣtemȣ продȣче лапtе пînъ кіарȣ ші ракіȣ, însъ акȣmȣ не вотȣ тързіni ла обіектȣлȣ ачестȣі артіколȣ адекъ ла віте корпȣте марĭ.

Дȣпе skonȣлȣ каре'л аветȣ кȣ ціпереа ві-телорȣ, ші дȣпе локалітъціле în карĭ не афлъмȣ, требȣе sъ алецетȣ ші soiȣлȣ saȣ pasa вітелорȣ корпȣте марĭ. Аша dap este о ероаре а ȣпора карĭ 'шĭ imaцінъ къ пȣмаĭ вітеле марĭ sîntȣ бȣне de цінȣtȣ; întр'адевърȣ asemenea віте sîntȣ fрȣмоase ші d'о pasъ побілъ, însъ toate локȣріле пȣ sîntȣ фавораbіле пентрȣ asemenea віте. S. е. боіĭ марĭ sîntȣ бȣпĭ пентрȣ о цеаръ шеацъ dap пȣ пентрȣ о цеаръ мȣпtoasъ ȣnde пȣ реȣшеѕкȣ. Asemenea ші вітеле din Елвеціа вестіте пентрȣ кътimĭ марĭ de лапtе ші de карпе карĭ daȣ аколо, кîndȣ паскȣ пе кîmпіеле мȣпцілорȣ алпĭ, кîndȣ ле пȣпетȣ în граждȣ, перdȣ мȣлtȣ din лапtеле ші din карпеа лорȣ.

Еаtъ регȣла цепераль: чіне-ва воеште а реȣші кȣ ціпереа вітелорȣ; sъ se sokoteaskъ maĭ înainte пентрȣ че skonȣ ле ціне; în рапортȣлȣ а-чеsta sîntȣ треĭ skonȣрĭ: адекъ цінетȣ боĭ ші вачĭ орĭ *пентрȣ плȣгȣ, орĭ пентрȣ îпгръшаре, орĭ кȣ цінетȣ вачĭ пентрȣ лаптеле лорȣ.*

Чіне ва sъ пръseaskъ боĭ бȣпĭ de плȣгȣ sъ алеагъ ȣпȣ бікȣ бȣпȣ авîndȣ кȣалітъціле maĭ sȣsȣ еспȣѕе, maĭ кȣ seamъ ка fъпtȣра корпȣлȣĭ saȣ sъ fіъ цеапъпъ, чеафа таре ші мȣшкіȣлоаѕъ ші ко-лоареа перȣлȣĭ sъ fіъ оакіъшъ.

Чіне ва sъ пръseaskъ віте бȣпе пентрȣ кар-пе ші гръsimea лорȣ, se алеагъ боіĭ ші вачіле карĭ аȣ кȣалітъціле ȣрмътоаре: Ȣпȣ корпȣ маре, пȣ преа osoѕȣ, пептȣлȣ плінȣ, пелеа моале ші maĭ кȣ seamъ sъ fіъ d'о fіре блîndъ, къчĭ ȣпȣ а-пімалȣ ізте пȣ se îпграше ші пȣ прінde карпе, ка ші ȣпȣ омȣ ізте.

Dap чіне воеште sъ ціъ вачĭ пентрȣ лапtе, sъ ле алеагъ ка sъ аіъ кȣалітъціле ȣрмътоаре. Партеа de din dъpъtȣ а корпȣлȣĭ лорȣ sъ fіъ maĭ волȣміпоаѕъ de кîtȣ партеа dinainte а корпȣлȣĭ; бȣрта sъ fіъ лърцітъ че-ва în жоѕȣ, коаstеле de dindъpъtȣ sъ fіъ че-ва depъртате ȣпа de alta; капȣлȣ ші гîtȣлȣ sȣбціріĭ, шалеле ларціĭ, ȣме-рȣлȣ маре, toate oaseлe sъ fіъ ȣшоаре ші fіне, коаda е лȣпгъ ші sȣбціре, періĭ sîntȣ fіпĭ ші пе-tezĭ, апоĭ toatъ înfъціошареа апімалȣлȣĭ е dȣлче ші блîndъ, пȣтетȣ кіарȣ sъ zічетȣ къ вака аре în ȣітъtȣра еĭ че-ва каре атраце ші каре аратъ къ ачеstȣ апімалȣ аре simціре de ізвіре пентрȣ процені-tȣра еĭ ші de рекȣпоштіпцъ пентрȣ stъпîпȣлȣ sъȣ. Dap пȣ требȣе sъ ȣітътȣ къ dapȣлȣ абоndinцеĭ лаптелȣĭ este ȣпȣ dapȣ de моштеніре; dintр'о вакъ абоndintъ în лапtе ва еші еар о вакъ бо-гаtъ în лапtе. De ачееа este акȣмȣ ȣпȣ metodȣ прііmitȣ претȣtindenea къ пръseѕкȣ пȣмаĭ віцеĭ карĭ провінȣ din вачіле богате în лапtе.

Вака е борцоаѕъ 240—320 de zіле, адекъ în цепере апроапе 38 de съптъмîпĭ. Кîndȣ se апропіе тimпȣлȣ fачереĭ, вака перde лаптеле еĭ. Чіпе воеште sъ аіъ віцеĭ бȣпĭ ші пȣтерпічĭ, тре-бȣе sъ înveteze кȣ 6—8 съптъмîпĭ maĭ 'nainte sъ п'о мȣлгъ; dap чіпе ціпе вачĭ пȣмаĭ пентрȣ dapea de лапtе, е maĭ біпе sъ контіпȣеze кȣ мȣлsȣлȣ пîпъ ла sfîршітȣ ка sъ пȣ desобічіпȣimȣ Naтȣра în dapea лаптелȣĭ.

Sîntȣ în Еȣропа о мȣлціmе de pase (soіȣрĭ) de боĭ. Ȣпа din paseле челе maĭ stimate пентрȣ карпе, sîntȣ боіĭ din Ȣпгаріа а кърора патріе este Дачіа antікъ (de ачееа se ші пȣмеште *Bos dacicus*, fіг. 1 în пȣмърȣлȣ трекȣtȣ), аічĭ а fostȣ елȣ întроdȣsȣ de къtре Романіĭ antічĭ. Аȣ ȣпȣ капȣ лȣпгȣ, коарпе марĭ, пегрі ла вîрfȣ ші sîntȣ de колоареа албъ.

Speцa *a doѕа* din цепȣлȣ боȣ, este *біволȣлȣ* (*Bos bubalus*, fіг. 2 în пȣмърȣлȣ трекȣtȣ). Біволȣлȣ este че-ва maĭ маре de кîtȣ боȣлȣ dap мȣлtȣ maĭ пȣтерпікȣ, însъ е foapte ȣрîtȣ ла ведере; пелеа sa este atîtȣ de гроаѕъ în кîtȣ абіа ȣпȣ глонцȣ de пȣшкъ о пътрȣнde, este пеагръ авîndȣ пȣціпĭ перĭ ţарĭ ка ачеле пе dînsa. Капȣлȣ sъȣ skȣртȣ ші ларгȣ îлȣ поартъ întр'о dірекціȣпе оризопtаль каре dъ апімалȣлȣĭ о fisionomie stȣпidъ ші impertinentъ. Коарпеле sale sîntȣ пегре ші компрімаte, кȣр-бате în dъpъtȣ în fорма semi-лȣпаръ; окіĭ sîntȣ мічĭ, пічіоареле skȣрте ші гроаѕе; коаda лȣпгъ ші sȣбціре. Колоареа sa е пеагръ, dap esіstъ, însъ раръ, ші біволі албĭ.

Патріа боȣлȣĭ este Asia ȣnde esіstъ ші а-кȣмȣ în stapea sълбатікъ лîпгъ цъpмȣріле мъреĭ Каѕпіче, în Кіпа, India ші прін toate insȣлеле Indieĭ, dap în Еȣропа біволȣлȣ е domestічіtȣ, în Italia, Елаda, Тȣрчіа, Прінчіпателе Danȣбіене, Трансілваніа ші Ȣпгаріа; în пордȣлȣ Afрічеĭ, іар е domestічіtȣ; dap în Амеріка чептраль esіstъ

акȣmȣ біволі сълбатічі; еі провінȣ din біволії domestічі пе каре Spaniolії 'ї-аȣ adȣsȣ аколо, însъ s'аȣ înmȣлцітȣ аколо аша de mȣлtȣ къ омȣлȣ nepȣtîndȣ-ї îndestȣла, і а гоnітȣ în кîmпіеле desepte de аколо ȣnde біволії аȣ ȣрmatȣ а se înmȣлці шi а se сълбътічі. Міліоаne de пеї de біволȣ adȣкȣ пе fiъ-каре anȣ din Америка ла Еȣропа. Аколо fакȣ вînatȣ dȣпе біволї ка dȣпе о fеаръ selbatiкъ, însъ шi вînatȣлȣ біволілорȣ е foapte періколосȣ. О чеатъ de біволї selбатічї гоnindȣ кȣ іȣцеала чеа maї mape dȣпе вînъtopї, este спектаколȣлȣ челȣ maї tepiбілȣ каре поate віne-ва съ-шї imaџine, zічe ȣnȣ воіаџіорȣ. Кîndȣ біволȣлȣ ажȣnџe вре-ȣnȣлȣ, е пердȣtȣ, кьчї е sdpобітȣ, fъкȣtȣ пȣлбере sȣб nічіоареле sале saȣ înпȣпsȣ шi гъpitȣ прin коарнеле sале. Sалȣtа ȣnȣї omȣ гоnitȣ de біволї konsistъ d'а se арȣнка жosȣ пе пъmîntȣ, кьчї біволȣлȣ аре о vedepe sкȣрtъ, трече пе dinaintea лȣї шi нȣ'л веde.

Пȣterea біволȣлȣї е foapte mape, doї біволї трагȣ кîtȣ patpȣ бої saȣ шеasе каї; însъ біволȣлȣ е foapte simцitopȣ пentpȣ кълдȣра верeї шi fpігȣлȣ ierneї; ва înкъ нȣ поate елȣ съ tpъiaskъ fъръ поpоіȣ шi de mȣлte-орї se'ntîmплъ къ біволȣлȣ кіаpȣ пȣsȣ ла карȣ шi вьzîndȣ ȣнȣ поpоіȣ, se арȣнкъ аколо împreȣnъ кȣ карȣлȣ шi нȣ е кȣ пȣtinцъ ка съ'лȣ skoaцъ чіne-ва d'аколо; елȣ нȣ е simцitopȣ пentpȣ вічіȣ шi întpeбȣinцеazъ ніmte fȣрчї de fepȣ ка съ'лȣ înпȣнгъ, saȣ къ'ї tpагȣ ȣнȣ inелȣ de fepȣ прin nърї шi îлȣ mînъ ast-fелȣ.

În Italia sîntȣ біволї semi-сълбатічї, adeкъ еї pemînȣ în пъdȣрї шi кîndȣ цъpанȣлȣ аре tpeбȣinцъ de dînшії ла плȣгȣ, atȣnчї tpimite în пъdȣрї nіште кîinї învъцацї sпpe ачеаsta каре prindȣ шi її adȣкȣ біволі, елȣ її пȣne atȣnчї ла карȣ, mȣnчеште кȣ dînшії шi seapa ле dъ дрȣmȣлȣ în пъdȣрї.

Біволȣлȣ кȣ toatъ stȣпiditatea sа е simцitopȣ пentpȣ mînгіеpe; аре шi елȣ ȣнȣ feліȣ de memopiȣ, de ачееа цъpaнії Italieнї învацъ пе біволії лорȣ ка съ штіе кîndȣ її кеаmъ; еаtъ че fакȣ sпpe а ажȣнџе ла ачеstȣ sfîршitȣ. Еї mînгîе пе біволії лорȣ, mînгîindȣ'ї ле stpirъ ла ȣрекіле лорȣ нȣmеле каре ворȣ съ'ї dea, pepetîndȣ ачеstȣ нȣmе în maї mȣлte pîndȣрї; прintp'ачеstȣ metodȣ, біволȣлȣ învацъ съ штіе кȣmȣ se нȣmеште, шi кîndȣ îлȣ кеаmъ пе нȣmе îndatъ віne. Dар нȣнȣmaї біволȣлȣ чі кіаpȣ шi пе боȣлȣ тіпърȣ de жȣгȣ нȣmaї кȣ віnеле пȣtemȣ съ'лȣ învъцъmȣ ка съ tpагъ, adeкъ кȣ влîndeцe, авîndȣ шi гріже ка în zілеле d'întîiȣ съ tpагъ кîte пȣцinȣ ка съ нȣ se osteneaskъ, алmintpелеа ва prinde ȣнȣ пъравȣ пentpȣ totȣ de ȣna.

Біволіца este 12 лȣnї борцоаsъ шi fatъ нȣmaї ȣнȣ віцелȣ; лаptеле еї е mȣлtȣ maї бȣнȣ шi maї нȣtpitivȣ de кîtȣ лаptеле de ваkъ, însъ ȣntȣлȣ еї de шi е foapte бȣнȣ dap е maї пȣцinȣ stimatȣ de кîtȣ ȣntȣлȣ de ваkъ fiindȣ къ аре о колоаре каре bate че-ва în верde.

În India esistъ о вapietate џirantiкъ de біволї (*Bos arni*) авîndȣ мъpimea de 8 шi кіаpȣ de 14 пічіоаре (апроапе мъpimea ȣнȣї Елеfantȣ!) апої шi коарнеле лорȣ sîntȣ monstpȣoase, кьчї ажȣнгȣ ла мъpimеа de 3 пînъ ла 4 пічіоаре! Ачешtї біволї sîntȣ foapte selбатічї шi fopmeazъ în India ȣna din fеаръле sînџероаse челе maї pedȣtабіле.

Specia a tpeia de боȣ este *Цебȣ* (*Bos Indicus*), saȣ *боȣлȣ кокошаtȣ* (fiг. 3 în пȣтърȣлȣ tpeкȣtȣ); елȣ este pesпîndітȣ în India шi нордȣлȣ Аfрічеї, esistъ шi акȣmȣ dpentȣ кȣріоsitate în ȣnеле din гръdiniле zооложічe în Еȣропа.

Колоареа sа е чеnȣшiъ sȣsȣ шi жosȣ deskisъ; мъpimea sа е foapte вapiабілъ, кьчї ȣnії аȣ мъpimea tаȣрȣлȣї, пе кîndȣ алції нȣ sîntȣ maї марї de кîtȣ кîinеле пъstopȣлȣї; ȣnії аȣ коарнe, алції нȣ, еаp ла алції коарнеле нȣ stаȣ цепене пе капȣ, чі sîntȣ miшкъtoаре шi atîрnъ în жosȣ. Dар каpактерȣл челȣ maї pemаркабілȣ алȣ ачеstеї вapiетъцї de боi este къ пе spinаpе întpe spete аȣ ȣna saȣ доȣе кокоаше de гръsime, fiе-каре кîntъpindȣ шi пînъ ла о жȣmъtate mаже (22—24 ока) каре sîntȣ шi foapte stimate пentpȣ mînкаре.

Ачеstȣ animалȣ е foapte влîndȣ шi este întpeбȣinцatȣ în India ла плȣгȣ шi ла карȣ, dap її întpeбȣinцеazъ шi пentpȣ кълъpie. Ȣнȣ *Цебȣ* este în stаpe а fаче пе zі 20—30 шіле Englеze. În mȣлte локȣрї în India ачеste animале sîntȣ veneрate ка обіекте sакpе шi нȣ е пеrmisȣ nimȣ-а ле sȣпъра кȣ че-ва.

Specia a patpa din џенȣлȣ боȣ este боȣлȣ moskatȣ (Bos moschatus, fiгȣpа 4.) Ачеstȣ боȣ este ȣнȣ animалȣ каре аре че-ва de боȣ шi че-ва de оае; аре пічіоаре skȣpte, пърȣ лȣнгȣ ка лîna, каре atîрnъ жosȣ (ка ла оі), еаp

fopma коарпелорŭ sale прекɤmŭ шi a totŭ корпɤлɤĭ este a боɤлɤĭ; e maĭ mikŭ de kîtŭ боɤлŭ nostpɤ; корпɤлŭ съŭ e акоперitŭ кɤ о пеле албъ tɤfoasъ; коарнеле sale sîntŭ ларџĭ пе ръдъчina лорŭ, se кɤрбеазъ în жосŭ шi iap se pîdikъ în sɤsŭ кɤ vîpfɤpile лорŭ; пе чеафъ аŭ пърŭ кpeцŭ, каре пе гîtŭ e foapte гросŭ, semъnîndŭ кɤ koada калɤлɤĭ; koada e askɤnsъ шi skɤptъ. — Патpia ачестеĭ варietъцĭ este nopdɤлŭ Amepiчiĭ; e domestiчitŭ în Statele-Ɤnite Amepikane, dap esistъ аколо шi în stape sълбatikъ sɤindɤ-se прiмъвара пînъ ла реџiɤnile поларе шi întopkîndɤ-se toamna maĭ къtpe sɤdŭ; odoapea sa e foapte finъ, къчĭ simte пресinца omɤлɤĭ foapte de depapte. *Карнеа лɤĭ ape o odoape de moskŭ.*

Афаръ de nɤmiteле варietъцĭ пpinчinале esistъ шi kîte-ва алтеле каре ле вomŭ nɤmi aiчĭ; astea sîntŭ:

Bos Bison esistъ în stape sълбatikъ лîngъ pîɤлŭ Misisipi în Amepika ɤnde tpъeskŭ în чete mapĭ kîte zeче miĭ шi maĭ бine întp'o чeatъ. Este de mъpimea боɤлɤĭ nostpɤ, însъ ape пе partea de din ainte a корпɤлɤĭ съŭ o коашъ ка a1 боɤлɤĭ: okiɤлŭ лɤĭ e pошiŭ ка sînџеле; капɤлŭ съŭ ape o колоаре оакieшъ dap întpe sninape ape шi елŭ o кокоашъ кърпоасъ. Eĭ fopmeазъ deoseбite soчietъцĭ de maskɤле (бiчĭ) шi de femeле, (вачĭ), însъ ла fiъ-каре чeatъ de femeле pemînŭ kîцi-ва maskɤлĭ спре паза шi апърapea лорŭ каре fiгɤреазъ ка шefiĭ soчietъцiĭ. Прiмъвара ла timпɤлŭ împерекереĭ, maskɤлiĭ se батŭ întpe sine кɤ fɤpie mape шi atɤнчĭ e періколŭ a'ĭ атака; aŭ o odoape foapte finъ, кьчĭ simte вînъtopɤлŭ de depapte, вînъtoapea лорŭ e періkɤлоасъ, кьчĭ kîndŭ se simtŭ ръniцĭ atɤнчĭ atakъ пе вînъtopŭ шi îлŭ omoapъ înпinпîndɤлŭ кɤ коарнеле лорŭ. Карнеа, гръsimea шi пелеа лорŭ fopmeазъ аptikoле imnoptante în комерчiɤлŭ Amepikanŭ.

Bos Gruniens, tpъeште întpe mɤnцĭ în Tiбetŭ, e de mъpimea боɤлɤĭ nostpɤ, însъ корпɤлŭ съŭ e акоперitŭ кɤ пърŭ finŭ ка mъtasca, ape коашъ пе sninape шi koada sa seamъnъ кɤ koada калɤлɤĭ; колоареа пелеĭ sale e пъtatъ, албŭ шi негрɤ; *гласɤлŭ съŭ kîndŭ stpigъ seamъnъ кɤ гласɤлŭ поркɤлɤĭ.* Коаделе ачестopŭ боĭ se пɤнŭ пе лъnчĭ dpentŭ semnŭ de tpiɤmfŭ шi sîntŭ шi semnŭ de noбiлime saŭ de panгŭ militapŭ; o asemenea коадъ fpɤmoasъ kostъ 4—5 галбенĭ.

Bos caffer se distinџe din toate челе-алте варietъцĭ de боĭ пpin коарнеле sale карĭ sîntŭ foapte ларцĭ ла ръдъчinъ шi'ĭ акопере fpɤntea ка o павъзъ; e че-ва maĭ mape шi maĭ џeапънŭ de kîtŭ боɤлŭ nostpɤ, esistъ în stapea sелбatikъ în Кафреріа (ла капɤлŭ de бɤna sперанцъ), e d'o fipe foapte pea шi вînъtoapea sa foapte періkɤлоасъ; шi mɤлцĭ вînъtopĭ аŭ плъtitŭ кɤ viaцa kɤtezapea de a se апропia de dînsɤлŭ.

КОМɤNIKAЦIɤNĬ ШTIINЦIFIЧЕ, MIЧĬ.

Desпре faбpikaцiɤnea парfɤmъpiiлорŭ. În лɤme, ziче ɤn опŭ statistikŭ ал D-лɤĭ I. Piese în Лондон, adekъ în Еɤропа шi în India-Бpitanikъ продɤк пе anŭ 160,000 галоан de ане odopante. Ла faбpikaцiɤnea de парfɤmepie a D-лɤĭ Grass în Paris se продɤче пе anŭ парfɤmepie de 80,000 de fɤnцĭ noptokaле, 60,000 fɤnцĭ flopĭ, Kasia, 54,000 foĭ de poze, 32,000 iasomie, 3,2000 viopeле, 20,000 tinapoase шi 16,000 лiла (лiлiakŭ), posmapinŭ, mentъ (izmъ) лъmie шi timionŭ. În ачестŭ опŭ Аɤторɤлŭ не dъ esnlikaцiɤne de kɤvîntɤлŭ *pomadъ.* Помада, ziче елŭ, vine din pomŭ (pomum), кьчĭ în sekɤле de mizлokŭ fъчеаŭ pomadъ în modɤлŭ ɤpmъtopŭ: Лɤа ɤnŭ mъpŭ kontŭ шi'лŭ пресъpa кɤ пɤлбере de skopцiшoapъ saŭ кɤ алтŭ прафŭ apomatikŭ шi îлŭ esпɤneа kîte-ва zile ла aepŭ, atɤnчĭ mъpɤлŭ se fъчеа moaле ka o бpaгъ, kape amestekîndɤ-o кɤ гръsime, a datŭ o pomadъ foapte бɤnъ. Парfɤmepiiле, ziче nɤmitɤлŭ аɤторŭ, жоакъ akɤm ɤnŭ pолŭ imnoptantŭ în kомерчiɤлŭ Англезŭ, кьчĭ npeцɤлŭ парfɤmъpiiлорŭ kape se întpeбɤinцeазъ în Англia nɤmaĭ пентpɤ odoapea бatisteлорŭ, se sɤe пînъ ла 20,000 fɤnцĭ (40 miĭ галбенĭ) пе anŭ.

Tinorpafia Națioнaлъ a лɤĭ Iosifŭ Pomaнoвŭ шi Komn.